

Η καμπή για το πολιτικό Ισλάμ

Η Τουρκία ανάμεσα στον αυταρχικό νεοοθωμανισμό και την κεμαλική στρατογραφειοκρατία

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΥΓΕΡΟΣ - ΚΩΣΤΑΣ ΜΕΛΑΣ
Μετά τον Ερντογάν, τι;
εκδ. Πατάκης

Του ΘΑΝΑΣΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Αν το 2011 ήταν η κορύφωση της δεκαετούς πολιτικής ηγεμονίας των νεοοθωμανών, το 2012 ήταν το έτος της αμφισβήτησής τους και –όπως δείχνουν οι εξελίξεις– το 2013 θα είναι το έτος της τουρκικής κρίσης. Η γενιά των μορφωμένων νέων που μεγάλωσε στην οικονομική ευρωστία της Τουρκίας του Ερντογάν, που οι γονείς τους ψηφίζουν Ερντογάν, είναι γενιά που ανέπνευσε την καταπίεση και την αλαζονεία της εξουσίας. Βιώνει τώρα –μαζί με τα αστικά στρώματα– τους πραγματικούς και συμβολικούς τριγμούς της μετάβασης, ανιχνεύοντας μια νέα κοινωνία πέρα από τους αυταρχικούς πόλους της πάλαι παραδοσιακής κεμαλικής στρατογραφειοκρατίας και του νεοοθωμανικού αυτοκρατορικού συνδρόμου της Τουρκίας του Ερντογάν.

Το ενδιαφέρον με το βιβλίο του δημοσιογράφου Σταύρου Λυγερού και του καθηγητή Οικονομικών Κώστα Μελά –που μιλά για την Τουρκία του Ερντογάν– είναι ότι, με τον διαισθητικό τίτλο «Μετά τον Ερντογάν, τι;», κυκλοφόρησε δέκα περίπου ημέρες πριν εκδηλωθεί η «επανάσταση των δέντρων» από τους «βανδάλους» (carpucu) στην πλατεία Ταξίμ της Κωνσταντινούπολης και, στη συνέχεια, στα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα της Τουρκίας.

Οι δύο συγγραφείς-αναλυτές, πριν από την πίεση της επικαιρότητας, χαρτογράφησαν τον εσωτερικό πόλεμο της μετάβασης από το μετακεμαλικό καθεστώς στη νεοοθωμανική μεταπολίτευση, ανίχνευσαν τις συλλογικές της «βαθιάς Τουρκίας» σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο και έδωσαν απαντήσεις, σε μεγάλο βαθμό, στα τυχόν ερωτήματα για την κρίση και τις προοπτικές της «τουρκοϊσλαμικής σύνθεσης».

Ρεβάνς

Ο Σταύρος Λυγερός με τη «ρεβάνς του πολιτικού Ισλάμ» μελετά τη σύγκρουση των δύο πόλων εξουσίας, την ιστορική πα-

11 Ιουνίου, Πλατεία Ταξίμ, Κωνσταντινούπολη. Σε ελάχιστες μέρες η ρυτιδιασμένη «δημοκρατία Ερντογάν» έχασε όλη τη δυναμική και τη διεθνή εικόνα της «κώρας-μοντέλου».

ρακμή του κεμαλισμού και του «βαθέως κράτους», τις τακτικές κινήσεις του Ερντογάν και του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης που, με την ατζέντα εκδημοκρατισμού, ανανέωσης και εξευρωπαϊσμού κατάφερε από το 2002 να συσπειρώσει τις λαϊκές τάξεις και τους ψηφοφόρους της Δεξιάς/Κεντροδεξιάς, δίχως να καταφέρει, παρά τη στήριξη της αδελφότητας Γκιουλέν, να παγιώσει μια νέα ισορροπία στο εθνικό-πολιτικό τοπίο της Τουρκίας. Σήμερα, «τα αστικά δυτικότροπα στρώματα δυσφορούν για τη ροπή του Ερντογάν να αναπαράγει τις πατερναλιστικές κρατικές δομές, να εκδηλώνει τον δικό του αυταρχισμό και να διολισθαίνει σε εκδοχές ισλαμικού συντηρητισμού». Αναλύει,

επίσης, το Κουρδικό, την πολιτική του λύση ως προϋπόθεση σταθεροποίησης της Τουρκίας –πράγμα εξαιρετικά δύσκολο αφού θέτει εν αμφιβόλω το ενιαίο της Τουρκίας– καθώς και τις ρηγματώσεις του δόγματος Νταβούτογλου «μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες» στο Αιγαίο, την Κύπρο, στις σχέσεις με την Τεχεράνη και τη Δαμασκό του Ασαντ και στις σχέσεις με το Ισραήλ. Σίγουρα η ελληνική κρίση χρέους και η κυπριακή τραπεζική κρίση είναι πρώτης τάξεως ευκαιρίες για εκκαθάριση οικονομικών και γεωπολιτικών επιδιώξεων της Τουρκίας, αλλά το ευρωπαϊκό ιερατείο (η Γερμανία), ο αμερικανοβρετανικός και, από την άλλη, ο ρωσικός παράγοντας δεν προοιωνίζονται

βελουδίνες και προβλέψιμες εξελίξεις.

Από την πλευρά του, ο Κώστας Μελάς συνθέτει τον χάρτη της τουρκικής οικονομίας –που, σημειωτέον, υπήρξε το κρίσιμο πλεονέκτημα της δεκαετίας του Ερντογάν– και απαντάει στο ερώτημα που πλανάται την τελευταία περίοδο: υπάρχει ή όχι οικονομική φούσκα στην Τουρκία; Με βάση πρωτογενή στατιστικά στοιχεία, πραγματοποιεί μια συστηματική ανάλυση των μεγεθών, της δυναμικής αλλά και των αντιφάσεων της τουρκικής οικονομίας, που εν πολλοίς ενδέχεται να κρίνει το μέλλον της κυβέρνησης Ερντογάν. Όπως συμβαίνει στα οικονομικά θαύματα και τις προσαρμογές στην παγκόσμια οικονομία, δηλαδή,

στο δόγμα που παράγει κρίσεις, μαζί με τον συγχρονισμό της ευρωπαϊκής αστάθειας, το τουρκικό οικονομικό μοντέλο φέρει, καθώς φαίνεται, τη δική του αχίλλειο πτέρνα.

Η ουσία είναι ότι η Τουρκία του Ερντογάν κινήθηκε πάνω σε εύθραυστες εσωτερικές και διεθνείς-γεωπολιτικές ισορροπίες και σε στοιχεία οικοδόμησης μιας περιφερειακής πολιτικής και οικονομικής δύναμης που είναι ασύμπτωτα μεταξύ τους. Με βάση τις τελευταίες εξελίξεις, ρυτιδιασμένη η «δημοκρατία Ερντογάν» έχασε μέσα σε λίγες μέρες όλη τη δυναμική και τη διεθνή εικόνα της «κώρας-μοντέλου» – πράγματα που θα είναι δύσκολο να ανακτηθούν στο εγγύς μέλλον.